

Studenten op de barricades

DE EERSTE SAINT VERHAEGEN

Dit academiejaar is het 50 jaar geleden dat de mythische protesten van mei '68 plaatsvonden. De Moeial gaat elke editie dieper in op belangrijke studentenprotesten uit de geschiedenis van de universiteit. Ditmaal gaan we nog verder terug in de tijd, nog voor de geschiedenis van de VUB begon, om de oorsprong te zoeken van één van de oudste tradities en protesten van het Brusselse studentenleven: St V.

TEKST: ALAN JOCKMANS

BEELD: ULB, KBR

Duizenden studenten der Brusselse vrije universiteiten kijken al reikhalzend uit naar 20 november. Die dag vieren zij naar aloude studentikoze traditie hun patroonheilige Sint Verhaegen. Dit door middel van een stoet vol folklore, muziek en alcohol door de straten van onze studentenstad Brussel. Een heilige die vereerd wordt door vrijzinnige studenten? Op zijn minst een ongebruikelijke combinatie.

Pierre-Théodore Verhaegen is uiteraard geen echte heilige. De stichter van de ULB kreeg deze titel schertsend toegekend door de studenten zelf. Al sinds 1888 wordt Saint Verhaegen (kortweg St V) ieder jaar op 20 november gevierd. Het is echter meer dan enkel een

herdenkingsmoment, festival of drankfestijn. St V heeft ook een diepere dimensie die onontbeerlijk met haar DNA verbonden is: één van protest. In elke Saint Verhaegen zit steeds een element van maatschappijkritiek, een eigen thema dat actuele problemen op een vaak ludieke wijze aankaart. Dit aspect van studentenprotest binnen St V wordt al sinds de eerste editie meegedragen en gekoesterd. Het is dan ook een viering die ontstond uit protest. Welk protest lag dan aan de basis van de eerste Saint Verhaegen?

Vrijmetselaars en oud-studenten

Al lang voor de eerste St V werden de oprichting van de ULB en haar stichter Verhaegen gevierd en herdacht. De twintigste november

werd niet lang na het openen van de universiteit al uitgeroepen tot lesvrije dag. Het was dan ook op die datum dat Verhaegen in 1835 officieel de Université libre de Bruxelles opende in de gotische zaal van het stadhuis te Brussel. Echt georganiseerde festiviteiten ter herdenking van dit historische gebeuren waren er toen evenwel nog niet. Enkel de toenmalige oudstudentenbond maakte vanaf 1843 gebruik van 20 november om een nostalgische reünie te houden in hun voormalige Brusselse stamkroegen, om er terug te blikken op hun studententijd. De aard van deze samenkomsten had echter maar weinig gemeen met de latere St V: het betrof in de eerste plaats een gezellig weerzien van verschillende oud-studenten, meer dan een feest ter ere van hun oude universiteit.

In de Belgische en Brusselse vrijmetselarij werden Verhaegen en de ULB een stuk actiever gevierd door jaarlijkse samenkomsten en vieringen. Verhaegen was dan ook een geëngageerd lid van de loge. Het is vanuit deze kringen dat hij voldoende steun wist te verzamelen voor de uiteindelijke oprichting van de ULB. Nadien werden er jaarlijks feestelijkheden georganiseerd op 20 november. In 1884 werd zelfs een delegatie studenten uitgenodigd bij het Grootoosten van België, het overkoepelend orgaan der Belgische vrijmetselaars, ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de universiteit. In latere jaren werden de studenten nog verschillende keren ontvangen door de loge bij vieringen ter ere van Verhaegen. Vice versa liepen er ook regelmatig vrijmetselaars mee in de latere St-V. Notabel voor deze anders zo gesloten gemeenschap om ook de studenten te betrekken bij hun vieringen, maar een feest georganiseerd door de studenten zelf was er niet. Tot 1888, toen St V het levenslicht zag.

Een vrijzinnige heilige

'The eighties' van de 19de eeuw waren vrij somber voor de Brusselse student. Sinds 1884 zwaaiden de katholieken de plak in de Belgische politiek en de vrijzinnige en antiklerikale studenten van de ULB waren het katholieke beleid niet bepaald welgezind. Daarbij kwam nog eens de interne strijd binnen de liberale partij, met langs één kant de progressief liberalen en langs de andere de doctrinairers. De politieke en ideologische geschillen hadden ook hun weerslag op de universiteit. De toon van de academische overheden verharde. Studenten keken met lede ogen toe hoe hun universiteit, die zich profileerde als voorvechter van het vrije denken, steeds autoritair en ondemocratischer werd. Wat was er met de waarden van het vrije onderzoek gebeurd? In hoeverre volgde de ULB nog de idealen van Verhaegen, wiens standbeeld nog fier op het middenplein van de universiteit prijkte?

Voor de studenten was de maat vol. De nagedachtenis van de stichter moest in ere worden hersteld. De binnenplaats van de ULB, toen nog gevestigd in

het majestueuze Granvellepaleis, liep op 24 november 1888 vol met naar schatting bijna 200 studenten. Geen slechte opkomst, in gedachte houdend dat de hele universiteit toen slechts 1400 studenten telde. Gedrapeerd onder de vlaggen van verschillende studenten-verenigingen verzamelde de studenten rond het standbeeld van Verhaegen. Na enkele toespraken vertrok het konvooi richting de begraafplaats van Brussel alwaar het grafmonument van Verhaegen gedecoreerd werd met een eikenkrans. De stichter van de ULB werd er door de studenten gecanoniseerd tot heilige. Met hun verering van Verhaegen wilden de studenten het universiteitsbestuur duidelijk maken dat ze het niet langer eens waren met de huidige gang van zaken. St V werd geboren als feest dat eigenlijk een protest was. De studenten konden hun slag thuishalen. In 1894 bepaalde de ULB in haar statuten dat de universiteit de waarden van het vrij onderzoek zou naleven en nastreven. De traditie van St V was geboren en zou voortaan in stand gehouden worden door de studenten die de stoet jaarlijks organiseerden.

Een gewonnen strijd?

Sinds die eerste editie is St V al vaak van gelaat veranderd. Tradities en folklores staan immers niet stil. Vele elementen zouden pas later hun ingang vinden in de historische stoet. Het spreekt voor zich dat er van

vrachtwagens met biertaps en muziekinstallaties in 1888 nog geen sprake was. De eerste paarden met karren doken pas op in het interbellum, net als de inmiddels legendarische St V-medailles. De ULB verhuisde van het centrum naar campus Solbosch en sinds de oprichting van de VUB in 1970 zijn er zelfs twee vrije universiteiten in de stad.

Wat echter steeds in de ziel van St V aanwezig bleef was het aspect van protest en maatschappijkritiek. Protest dat niet zelden opnieuw werd aangehaald om wantoestanden binnen de academische overheid aan te klagen. Dit onderwerp is opnieuw actueel: Volgens het Brussels Studentengenootschap (BSG) en studiering Vrij Onderzoek (VO) tracht men vanuit het ULB-rectoraat zich de laatste jaren steeds meer te mengen in de organisatie van St V. Voorbeelden hiervan zijn de gecensureerde St V medaille van

2014 waarbij de Franstalige tegenhanger van het BSG, ACE (Association des Cercles Étudiants), door de ULB verplicht werd om hun naam van de medaille te halen omdat

de ULB deze te provocerend vond. Of de editie van

vorig jaar, waarbij de studenten letterlijk werden opgesloten op de Zavel. In 2015 werkten VO en Librex nog samen om de afgelaste editie te hekelen. Vele

studenten ervoeren de vorige editie als desastreus.

Ook dit jaar waren er opnieuw problemen tussen organisatoren BSG en ACE, waarbij onder andere het thema en de herinvoering van vrachtwagens een probleem vormden.

Bij wijze van protest organiseerden BSG en VO

vorig jaar ludieke acties op St V en dit jaar brengen ze een zogenaamde 'piratenmedaille' uit. Zo blijft het initiële protest tegen

de academische overheid

ook vandaag nog doorleven. De vlam uit 1888 is nog niet uitgedoofd. ♦